

DÄRFÖR HAR VI VALT BORT LILLA HJÄRTAT PÅ BIBLIOTEKEN I BOTKYRKA

Under hösten har en animerad diskussion pågått i press, sociala medier och bibliotek kring urval och censur på folkbibliotek. Det började med att DN gjorde en stor nyhet av att Tintin i Kongo flyttades från TioTretton till Serieteket i samma hus, några meter bort. Kanske blev så många upprörda för att de tror att biblioteken har och ska ha allt i sina hyllor. Men om man väljer att inte ha allt i ett bibliotek, är det då censur? Inom biblioteken blev det ganska märkligt, att något som är "vanligt" biblioteksarbete ifrågasattes. Vi reflekterar hela tiden över vårt bestånd och hur vi kan arbeta med det.

Filmen *Liten skär och alla små brokiga* uppmärksammades egentligen tidigare, det började med en diskussionstråd på Folkets bios Facebooksida, om huruvida Lilla Hjärtat var en rasstereotyp bild. Men det var först i skuggan av "Tintingate", som Lilla Hjärtat satte fokus på två frågor som blev relevanta för folkbiblioteken: Är Lilla Hjärtat en rasstereotypisk figur? samt Är det rätt att ha rasstereotypiska barnboksfigurer i våra bestånd?

Böckerna med Lilla Hjärtat fanns i

Botkyrka och ingen bland varken personal eller besökare hade reagerat på figuren. I bibliotekets ledningsgrupp och bland medarbetarna började vi resonera kring böckerna.

Att det handlade om nya medier och att de riktar sig till små barn, gjorde att frågan tog tag i oss på ett helt annat sätt än frågan om Tintin gjort.

Vi följde debatten, lyssnade på de olika rösterna. Särskilt lyssnade vi på de många rösterna från berörda som vänt sig mot den rasstereotypa bilden av Lilla Hjärtat och vi ville ge dem tolkningsföreträdare. En rasstereotyp som för många är en rasistisk ikon låter sig inte dekonstrueras så lätt. Det handlar ju inte enbart om bilderna i sig utan om hur den typen av bilder har använts i många länder under mycket lång tid. I andra länder, däribland USA, skulle det enligt många vara helt otänkbart med en sådan här figur i barnlitteraturen idag.

Botkyrka är en ung och internationell kommun. Här har kommunfullmäktige antagit en interkulturell strategi som innebär att all verksamhet, också våra bibliotek, ska sträva efter ett interkulturellt förhållningssätt. Det är då inte vita, som inte förmår se rasstereotypen, som kan bestämma att den inte existerar.

Det var i samband med att Stina Wirsén själv tog ställning och valde att sluta teckna figuren, samt stoppa försäljningen från förlaget, en nyhet som spreds 22 november 2012, som vi i ledningen för biblioteken i Botkyrka fattade vårt beslut. Stina Wirsén skrev i DN att hon hade menat att fylla figuren med nytt innehåll. Det var ett gott uppsåt av en erkänd barnboksförfattare och illustratör. Vi respekterar Stina Wirséns beslut. Och det kommer även i fortsättningen att finnas gott om andra och fantastiskt

fina bilderböcker av Stina Wirsén i biblioteken i Botkyrka.

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. Vad betyder det här i praktiken?

Vi fattade vårt beslut i månadsskiftet november-december och plockade då bort de böcker om Lilla Hjärtat

som fanns i våra bibliotek. Det var främst utifrån ett barnperspektiv som vi i Bibliotek Botkyrka kom fram till att vi inte behöver ha böckerna om Lilla Hjärtat i våra bibliotek. Så små barn som de här böckerna vänder sig till, tre- fyraåringar, kan inte förhålla sig till rasstereotypa bilder.

Barn och ungdomar är enligt bibliotekslagen en prioriterad grupp. FN:s barnkonvention gäller i allra högsta grad på biblioteken. I den fastslås att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn. Vad betyder det här i praktiken? Sällan har vi sett ett lika tydligt fall där man så enkelt kan svara på konventionen. För barnen ska vi erbjuda det allra bästa ur barnlitteraturen, böcker som ger dem redskap att växa i stolthet och självkänsla. För oss i Botkyrka handlar det urvalet också om att ta Botkyrkas ambition på allvar att sträva mot ett interkulturellt samhälle där alla värderas lika.

Beslutet om Lilla Hjärtat innebär inte att vi ska leta igenom våra bestånd i biblioteken efter olämpliga böcker. Det här är moderna

böcker som lockar många. Men i vårt urval av nya böcker för små barn lägger vi alltså stor vikt vid barnperspektivet och vid ett interkulturellt förhållningssätt. Och vi har själva lärt oss nya sätt att se på bilder och rasstereotyper under den här debatten. Avgörande för oss är att alla ska kunna känna sig välkomna i biblioteken i Botkyrka.

Vilket är folkbibliotekets uppdrag? Idag talar de flesta biblioteksplaner om vikten av att låta besökarna, användarna, påverka utbud både i bestånd och i verksamhet. I Botkyrkas biblioteksplan står att mediebeståndet ska "spegla brukarnas intresse och efterfrågan, hålla hög kvalitet, spegla samtiden men också ge utblickar i tid och rum". Det är en balansgång, för oss som arbetar på biblioteken, att både leverera det som besökarna vill se i hyllorna, och det besökarna kanske inte visste att de ville se där. Det ska alltid vara en rik flora, som grundar sig på de behov bibliotekspersonalen ser i just sin kommun. Biblioteket är en plats för demokrati. Här ska olika röster få höras, både i programverksamheten och i medierna. Här ska barn och vuxna få möjligheter att växa och bli till, pröva olika tankar och idéer, och gärna diskutera med andra.

Yttrandefriheten är viktig och i våra bibliotek i Botkyrka ska vi släppa fram en mångfald av röster i böcker, tidskrifter och program, röster som speglar en stor bredd. Men som Anna-Stina Takala uttryckte det klokt i sin artikel i BBL (18 dec 2012) så innebär inte yttrandefrihet alla författares rätt att få sina böcker representerade på ett barnbibliotek. Vi kan inte ha allt och vi har inget bevarandansvar.

Bibliotekens vardag är fylld av urval men det är ovanligt med den här sortens medial uppmärksamhet. Många röster i medierna ropar genast om censur och åsiktspolis. Kanske skrämmer de rösterna

ibland oss i biblioteken från att seriöst diskutera urvalsfrågorna utifrån vår roll som folkbibliotek.

Vårt beslut fick en viss uppmärksamhet och väckte frågor från kommunledningen och politiker. För dem har vi presenterat hur vi resonerar, visat på sambandet med barnkonventionen och med

Botkyrkas interkulturella strategi och mött respekt för vårt beslut. Sedan vårt ställningstagande har vi knappast mött några negativa reaktioner från besökare i biblioteken. För att möta eventuella frågor och synpunkter ställde vi samman ett underlag för personalen så att alla skulle kunna sig trygga att svara på frågor. Flera besökare har varit intresserade och vi har mött många som uttryckt tillfredsställelse och tackat för vårt beslut, inte minst bland besökare med internationella rötter.

På Mångkulturellt centrum i Fittja visas nu, som av en händelse, en utställning som heter *Varning för ras*. Den hävdar att ras är något som vi alla "gör", vare sig vi vill eller inte. Och att vi i Sverige har velat vara så duktiga,

"göra oss av" med rasismen, att vi i det har gjort oss av med möjligheten att prata om ras. Det blir lätt till ett slags förnekelse av att rasism existerar. På biblioteken måste vi förhålla oss till detta, om vi tar vårt demokratiska uppdrag på allvar. Vi kan inte väja för att vi har svåra frågor att ta ställning till i samhället, och att folkbibliotek är en plats där alla är välkomna och har lika värde.

I debatten har Stockholm fått stå för den ena värderingen, som hävdar att man redan gjort ett urval och att det var en korrekt bedömning vid inköpen. Botkyrka har varit motpolen, som tagit ställning. Huddinge har lyft frågan och vittnat om att den är svår, ett erkännande av att problematiken existerar. Men alla andra folkbibliotek i Sverige? Hur ser ni på Lilla Hjärtat? Är det så att den som inte ingriper och gör något, samtycker? I det här fallet hävdar

Foto: Marie Johansen

TEMA: CENSUR

man då att Lilla Hjärtat inte är en rasistisk stereotyp, alternativt samtycker man till att sådana ska finnas, även för de allra minsta.

Det finns många böcker där svarta barn gestaltas precis så individuellt som vita barn. Några exempel:

Arro, Lena och Sara Gimbergsson: Böckerna om Magda, Anton och loppsockan

Bengtsson, Anna: *En hög med snö*

Bergström, Gunilla: *Alfons och soldatpappan*

De små barnens bok – antologi sammanställd av Siv Widerberg

Grähs, Gunna: Hejhej-böckerna

Jaensson, Håkan och Ingela P Arrhenius: *Var är alla barnen?*

Lidbäck, Petter och Lisen Adbåge: *Stora bebisbytet*

Lindenbaum, Pia: *Jag älskar Manne*

Rubin Dranger, Joanna: Nell-böckerna

Susso, Eva och Anna Höglund: *Rita och Rita i Kudang*

Susso, Eva och Benjamin Chaud: Böckerna om Binta, Lalo och Babo

Tidholm, Anna-Clara: *Simons anka*

Widerberg, Siv och Cecilia Torudd: *Förskolan Rävlyan. Ojdå!*

Widerberg, Siv och Anna Bengtsson: *Bråttombråttom*

samt förlaget Olikas böcker.

Och då är detta bara en dryg handfull författare och illustratörer verksamma i Sverige. Det finns många, många röster och bildskapare i andra världsdelar som bidrar till olika gestaltningar. Du hittar dem på ditt folkbibliotek!

Margareta Berg och Marie Johansen

Bibliotek Botkyrka